

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ,
ЛАБОРАТОРІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ,
БАТУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ШОТА РУСТАВЕЛІ,
БАТУМІ, ГРУЗІЯ
за підтримки
ШВЕЙЦАРСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОЕКТУ
«ПІДТРИМКА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ» DESPRO
ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ТОВАРИСТВО НЕЗАЛЕЖНИХ ЕКСПЕРТІВ»

«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: Психологічний зміст екосоціальних катастроф»

**МАТЕРІАЛИ
XVII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

14-15 травня 2021 року, м. Київ

УДК 316.4:316.6:159.9

ББК 65.272 : 88.5

М

Друкується за ухвалою Вченої ради Інституту психології
імені Г.С.Костюка НАПН України
(протокол № 9 від 28.06.2021 року)

Сучасні проблеми екологічної психології: Психологічний зміст екосоціальних катастроф : матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції (14 – 15 травня 2021 року, Київ) / за ред. Ю.М. Швалба. – Київ : Інститут психології імені Г.С.Костюка, 2021. – 89 с.

Рецензенти:

А. Б. Коваленко – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Н. В. Пророк – доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії психодіагностики та науково-психологічної інформації Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Редакційна колегія:

Максименко С. Д., доктор психологічних наук, професор,

Вернік О. Л., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,

Львовичка А. М., доктор психологічних наук, професор,

Люта Л. П., кандидат соціологічних наук, доцент,

Рудоміно-Дустятська О. В., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,

Швалб Ю. М., доктор психологічних наук, професор

У матеріалах міжнародної конференції викладено результати досліджень щодо найбільш актуальних міждисциплінарних проблем теорії і практики соціальної роботи, зокрема їх психологічних, соціологічних та правових аспектів. Представлені наукові розробки дослідників будуть корисні фахівцям соціальної роботи, психологам, юристам, соціологам, адміністративним працівникам соціальної сфери, представникам недержавних громадських організацій, усім, хто цікавиться проблемами сучасної соціальної роботи, її розвивальним потенціалом, управлінням соціальними процесами тощо.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

Зміст

<i>Александров Д. О.</i> Співвідношення благополуччя та добробуту у життєвому просторі людини	5
<i>Барчі Б. В.</i> Психологічна травматизація особистості.....	8
<i>Берідзе К., Партенадзе О.</i> Особливості надання психологічної допомоги населенню в період пандемії грузинськими психологами	10
<i>Белоусова Н.М., Лисянська Т.М.</i> До проблеми детермінації екологічної свідомості майбутніх фахівців природоохоронної діяльності	12
<i>Бобок І.С.</i> Інформаційні впливи та проєкологічна поведінка населення в ситуації екологічної кризи	14
<i>Бохонкова Ю. О.</i> Чи впливає ситуація на відношення людини до екосоціальних катастроф?	17
<i>Вернік О.Л.</i> Інструментарій дослідження благополуччя особистості	19
<i>Гірченко О.Л.</i> Емоційне вигорання та самоспівчуття дорослому собі.....	22
<i>Горбань Г. О.</i> Самоорганізація навчальної діяльності в умовах пандемії коронавірусу	24
<i>Дашикієв Г. М.</i> Екологічні катастрофи минулого і їх вплив на соціальний розвиток людства	27
<i>Денісова Г.О.</i> Труднощі адаптації залежних від психоактивних речовин до здорового способу життя в період пандемії коронавірусної інфекції	29
<i>Дідковський С. В.</i> Теоретико-методологічна схема екосоціальної катастрофи	31
<i>Дячок О.В.</i> Роль молоді у вирішенні екологічних та соціальних проблем	34
<i>Калениченко К. М.</i> Зміни імперативу освіти, спричинені COVID-19.....	37
<i>Католик Г. В.</i> Психотерапевтичний досвід роботи з дітьми-одинаками (досвід дитячого психотерапевта).....	39
<i>Кирпенко Т.М.</i> Суб'єктивне благополуччя особистості в екстремальних умовах життєдіяльності.....	43
<i>Коломієць Т.В., Литвинчук А.І., Можаровська Т.В.</i> Особливості міжособистісної взаємодії в умовах екосоціальної катастрофи	45
<i>Корнієнко І. О.</i> Роль культури у сприйнятті ризику катастроф (англ.).....	48
<i>Кряж І.В., Баєва К.О.</i> Роль екологічної позиції та екологічної самоефективності в активації зусиль для рішення екологічних проблем	50
<i>Кулеша-Любінець М. М.</i> Методи промоції психічного здоров'я студентів в умовах ЗВО.....	52
<i>Лаптева Г. Р.</i> Поняття екологічної культури в самореалізації духовного Я майбутнього психолога.....	55

Беата Василівна Барчі
кандидат психол. наук, доцент,
доцент,
Мукачівський державний університет,
Мукачево, Україна

ПСИХОЛОГІЧНА ТРАВМАТИЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

Проблема психологічної травматизації привертає увагу фахівців, оскільки дослідження даного явища є надзвичайно важливим у контексті необхідності збереження психічного здоров'я. Протягом свого життя людина потрапляє в різні ситуації та зазнає впливу багатьох факторів, окремі з яких з огляду на свою загрозливість, інтенсивність та непередбачуваність є травматичними. Численні кривди, занедбаність у дитинстві, гострі міжособові конфлікти, дорожньо-транспортні пригоди, фізичне та сексуальне насильство, важкі хвороби – усе це травматичні події, які, звісно, не вичерпують усього переліку, однак є імовірними в житті чи не кожної людини.

Для того щоб відновитися після пережитого стресу та повернутися до продуктивного життя, людина має впоратися з емоційними переживаннями і разом з тим подолати тривожні схеми світосприймання, адже пережиті загрози змушують очікувати на подібне і в майбутньому. У більшості випадків підтримка оточення, подолання безпосередніх загроз та відновлювальні механізми психіки сприяють тому, що особи, які зазнали травми, через певний час зцілюються та позбуваються симптоматики посттравматичного стресового розладу.

Психологічна травма - це переживання, в центрі якого знаходиться певний емоційний стан. Центральне місце емоцій в структурі психотравм, обумовлене як важливим місцем емоцій в організації й інтеграції психічних процесів, так і їх роллю у взаємозв'язку психічних і соматичних систем особистості.

Психіка, так само, як і внутрішнє середовище організму, прагне до підтримки стабільного стану, і все, що порушує цю стабільність, витісняється за термінологією З. Фрейда. На відміну від фізичної травми, яка завжди є зовнішньою, психічна травма може мати інтрапсихічну природу, тобто психіка має здатність травматизувати саму себе, продукуючи певні думки, спогади, переживання та афекти.

Психотравмуючі переживання - це стан, що впливає на особистість в силу його вираженості (гостроти), тривалості або повторюваності. Психотравмуючими є не будь-які сильні або приголомшливі переживання, а лише такі негативні переживання, які можуть бути причиною певної патології. Психічний біль так само інформує про психологічне неблагополуччя та запускає механізм зцілення психіки — роботу захисних механізмів, зокрема механізмів витіснення та придушення або відповідну реакцію. Відповідна реакція на травматичний вплив присутня завжди, і чим інтенсивніша травма, тим сильніша зовнішня дія або внутрішнє переживання.

Найважливішою рисою психотравмуючих переживань є їх центральне місце в структурі особистості, їх особлива значущість для індивіда. Досить поглянути на будь-яке глибоке переживання людини, щоб переконатися в тому, що в основі переживань взаємовідносин людини з різними сторонами оточуючого, що хворобливі переживання є лише наслідком порушених взаємин. Втрата місця, наклеп, зрада чоловіка, смерть дитини, невдача в досягненні мети, уразливе самолюбство і т.п. є джерелом хворобливого переживання лише в тому випадку, якщо вони займають центральне або принаймні значуще місце в системі ставлень особистості до дійсності.

Одним з основних чинників, обумовлюючих психологічну травматизацію дитини, є жорстоке з нею поводження. Жорстоке ставлення призводить до деформації особистісного розвитку. У хронічному варіанті воно викликає травми розвитку - стресові стани, пов'язані з травматичною подією, що періодично повторюється.

Наслідки психологічних травм виявляються в різних сферах життєдіяльності дитини. Так, за даними Н. Тарабріної, основними наслідками жорстокого ставлення для дітей є їх недостатній контроль над власною імпульсивністю, зниження здібності до самовираження, відсутність довіри до людей, депресії.

Безпосередньо після травми можуть виникати гострі стани страху. Наслідками насильства можуть бути делінквентність (протиправна поведінка, готовність до правопорушення) і, навіть, садистські нахили. У жертв насильства часто виявляється прагнення до отримання нових психотравм шляхом нанесення образ оточуючим, спричинення самоушкодження або пошуку небезпечних ситуацій. Саме з подібними особливостями наслідків психотравматизації пов'язаний той факт, що серед малолітніх правопорушників, що скоїли жорстокі злочини, високий відсоток тих, хто пережив в дитинстві психологічну травму. Для таких особистостей характерна саморуйнівна поведінка, припікання тіла сигаретами, суїцидальні спроби, голодування, алкоголізація і вживання наркотиків. Жорстоке ставлення сприяє формуванню у дитини агресивності й схильності до подальшого відтворення подібних форм поведінки в соціальних контактах. У багатьох випадках діти, що пережили насильство, надалі проявляють його по відношенню до власних дітей. Більшість батьків, що жорстоко поводяться з дітьми, самі переживали нелюбов і депривацію в дитинстві. Їм властиві низька самооцінка, недостатній самоконтроль.

Наслідки психологічної травматизації майже завжди викликають травматичний стрес.

Травматичний стрес - це особлива форма загальної стресової реакції. Коли стрес перенавантажує психологічні, фізіологічні, адаптаційні можливості людини і руйнує захист, він стає травматичним. Але не кожна подія здатна викликати травматичний стрес. Психологічна травма можлива, якщо: подія, яка відбувається, усвідомлювана, тобто людина знає, що з нею відбулося і через що у неї погіршився психологічний стан; пережите руйнує звичний спосіб життя. Отже, травму пов'язують із раптово виникаючою

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>